

Rapport om grundlæggende rettigheder 2019

FRA's udtalelser

I 2018 skete der både fremgang og tilbagegang med hensyn til beskyttelsen af grundlæggende rettigheder. FRA's rapport om grundlæggende rettigheder 2019 gennemgår den vigtigste udvikling på området, herunder både de opnåede resultater og områder, der fortsat giver anledning til bekymring. Publikationen indeholder FRA's udtalelser om den væsentligste udvikling inden for de afdækkede emneområder og et sammendrag af den dokumentation, der understøtter disse udtalelser. Det er således en kompakt, men informativ oversigt over de største udfordringer med hensyn til grundlæggende rettigheder, som EU og medlemsstaterne står over for.

Indholdsfortegnelse

FOKUS	1	Gennemførelse af målene for bæredygtig udvikling i EU: et spørgsmål om menneskerettigheder og grundlæggende rettigheder	2
	2	EU's charter om grundlæggende rettigheder og medlemsstaternes anvendelse heraf	5
	3	Ligebehandling og ikkeforskelsbehandling	6
	4	Racisme, fremmedhad og intolerance i forbindelse hermed	9
	5	Integration af romaer	11
	6	Asyl, visum, migration, grænser og integration	13
	7	Informationssamfund, retten til privatliv og databeskyttelse	15
	8	Barnets rettigheder	17
	9	Adgang til domstolsprøvelse, herunder rettigheder for ofre for forbrydelser	19
	10	Status for gennemførelsen af FN's handicapkonvention	21

1 Gennemførelse af målene for bæredygtig udvikling i EU: et spørgsmål om menneskerettigheder og grundlæggende rettigheder

I dette kapitel undersøges sammenhængen mellem rammen for menneskerettigheder og grundlæggende rettigheder og verdensmålene på den globale 2030-dagsorden for bæredygtig udvikling i forbindelse med medlemsstaternes og EU's interne politikker. Der fokuseres på målene for bæredygtig udvikling om nedbringelse af ulighed (verdensmål nr. 10) og fremme af fred, retfærdighed og stærke institutioner (verdensmål nr. 16). Kapitlet understreger betydningen af indsamling af detaljerede data om befolkningsgrupper, der er vanskelige at nå, med henblik på at udvikle evidensbaserede, målrettede politikker, der overholder rettighederne, og som bidrager til bedre muligheder for alle, især dem, der er i størst risiko for at blive ladet i stikken. I dette kapitel undersøger vi også, hvordan EU og medlemsstaterne følger op på deres løfter om at indarbejde en rettighedsbaseret tilgang til bæredygtig udvikling, vi ser nærmere på værktøjer til koordinering af politikker og finansielle instrumenter, som kan bidrage til at fremme gennemførelsen af verdensmålene under fuld overholdelse af de grundlæggende rettigheder, og fremhæver betydningen af nationale menneskerettighedsinstitutioner, ligestillingsorganer og ombudsmandsinstitutioner samt lokale myndigheder, erhvervslivet og civilsamfundet for mainstreaming af verdensmålenes menneskerettighedsdimension.

Verdensmålene for bæredygtig udvikling og menneskerettighederne og de grundlæggende rettigheder supplerer hinanden med hensyn til deres fælles centrale målsætning om at fremme alle menneskers velfærd. Selv om verdensmålene udgør en konkret og målrettet global politisk dagsorden til vejledning for stater og andre aktører i deres indsats, herunder EU, udgør menneskerettighederne og de grundlæggende rettigheder et omfattende sæt normative rammer, som skaber lovligt og ansvarlighed. Verdensmålene er forankret i menneskerettighederne og de grundlæggende rettigheder og har til formål at gennemføre dem. Samtidig er en rettighedsbaseret tilgang til verdensmålene den bedste måde at fremme gennemførelsen af udviklingsmålene på.

Alle verdensmålene har en direkte eller indirekte dimension af grundlæggende rettigheder, og de er alle indbyrdes forbundet. Rettighedsdimensionen er imidlertid mere fremtrædende i nogle end i andre – f.eks. verdensmål nr. 10 om at nedbringe ulighed og nr. 16 om at fremme fred, retfærdighed og stærke institutioner. I denne henseende handler gennemførelse og måling af verdensmål nr. 10

og 16 også om at gennemføre og måle menneskerettigheder og grundlæggende rettigheder, som er forankret i internationale menneskerettighedsinstrumenter og EU's charter om grundlæggende rettigheder, f.eks. retten til menneskelig værdighed, ikkeforskelsbehandling og lighed for loven og ligestilling mellem mænd og kvinder, retten til liv og respekt for sin integritet, ret til socialsikring og social bistand og rettigheder vedrørende adgang til klage og domstolsprøvelse.

Data fra Eurostat, herunder FRA's oplysninger om vold mod kvinder, suppleret med yderligere data indsamlet og analyseret af FRA om befolkningsgrupper, der er vanskelige at nå, såsom etniske og religiøse minoriteter, indvandrere og LGBTI-personer, understreger behovet for at skærpe indsatsen for at gennemføre verdensmålene fuldt ud. Uligheden, især med hensyn til indkomst, er steget de seneste år. Selv om denne stigning ser ud til at være standset for nylig, har den samlede øgede ulighed i indkomst ført til sammensatte udfordringer med hensyn til at nyde de grundlæggende rettigheder på lige fod, især for ugunstigt stillede befolkningsgrupper. Samtidig

er chikane og forskelsbehandling, men også vold, der bygger på forskelsbehandling, såvel som vold mod kvinder realiteten for en betydelig del af EU's befolkning. Desuden er der dukket nye udfordringer op med hensyn til overholdelsen af retsstaten.

For at afhjælpe denne situation og nå verdensmålene i overensstemmelse med forpligtelserne til overholdelse af de grundlæggende rettigheder har EU og medlemsstaterne visse værktøjer til rådighed såsom en solid lovgivning mod forskelsbehandling og en række sektorspecifikke politikker. Der er imidlertid endnu ikke officielt fremlagt forslag til en overordnet EU-strategi for altomfattende rettighedsbaseret bæredygtig udvikling, såsom den, der blev foreslået af EU's multiinteressentplatform for verdensmålene efter 2020. I den forbindelse offentliggjorde Europa-Kommissionen primo 2019 et debatoplæg med tre forskellige scenarier for en sådan strategi for at igangsætte debatten. I kølvandet på dette debatoplæg vedtog Det Europæiske Råd i april 2019 sine konklusioner »På vej mod en stadig mere bæredygtig Union«.

Effektive politikovervågnings- og -koordineringsmekanismer såsom det europæiske semester kan også spille en stor rolle for gennemførelsen af verdensmålene ved hjælp af data fra EU's resultattavle for retsområdet og den sociale resultattavle. Hidtil er der imidlertid ikke taget udtrykkeligt hensyn i de landespecifikke henstillinger, der er vedtaget i forbindelse med det europæiske semester, til dagsordenen for bæredygtig udvikling eller til relevante krav om grundlæggende rettigheder.

Et andet vigtigt værktøj er anvendelse af EU-midler. I en række forslag i forbindelse med den nye flerårige finansielle ramme (EU's budget) for perioden 2021-2027 knytter Europa-Kommissionen fremtidige EU-midler sammen med rettighedsrelaterede betingelser (»grundforudsætninger«) såsom respekt for og gennemførelse af EU's charter om grundlæggende rettigheder. Desuden har Kommissionen foreslået måder at beskytte EU-budgettet på i tilfælde af generelt manglende overholdelse af retsstatsprincippet i medlemsstaterne.

Overholdelse og fremme af grundlæggende rettigheder samtidig med fremme af verdensmålene og den overordnede forpligtelse til ikke at lade nogen i stikken kræver ekspertise foruden tilstrækkelige og detaljerede data. Sådanne data er ikke altid tilgængelige, og selv når de findes, tages de ikke altid i betragtning.

På nationalt plan ville det virke befordrende for en rettighedsbaseret gennemførelse af verdensmålene, at nationale menneskerettighedsinstitutioner, ligestillingsorganer og ombudsmandsinstitutioner, lokale myndigheder, arbejdsmarkedets parter,

erhvervslivet og civilsamfundet udviste et mere struktureret og systematisk engagement i mekanismerne til koordinering og overvågning af gennemførelsen af verdensmålene samt i overvågningsudvalg vedrørende EU's fonde. Et sådant engagement ville også bidrage til at styrke institutionerne og dermed fremme gennemførelsen af verdensmålene for fred, retfærdighed og stærke institutioner (verdensmål nr. 16).

Desuden er nationale menneskerettighedsinstitutioners, ligestillingsorganers og ombudsmandsinstitutioners potentiale til at bidrage til indsamling og analyse af data om befolkningsgrupper, der er vanskelige at nå, med hensyn til verdensmålene og de grundlæggende rettigheder stort set endnu ikke blevet udnyttet. De kunne yde et væsentligt bidrag på dette område ved at samarbejde med nationale statistiske myndigheder i deres daglige arbejde samt benytte sig af FRA's ekspertise og tekniske bistand på området.

FRA's udtalelse 1.1.

EU-institutionerne bør sikre, at enhver fremtidig EU-strategi for bæredygtig vækst i relevant omfang afspejler alle verdensmål og delmål på den globale 2030-dagsorden for bæredygtig udvikling, herunder målet om at nedbringe ulighed (verdensmål nr. 10) og målet om at fremme fred, retfærdighed og stærke institutioner (verdensmål nr. 16). En sådan strategi bør fremme mainstreamingen og gennemførelsen af verdensmålene i anerkendelse af den tætte forbindelse mellem alle 17 mål og de grundlæggende rettigheder som fastlagt i EU's charter om grundlæggende rettigheder. EU's medlemsstater bør vedtage en lignende tilgang, når de udformer eller reviderer deres strategier eller handlingsplaner for bæredygtig udvikling.

FRA's udtalelse 1.2.

I det europæiske semester i EU's politikcyklus, navnlig Europa-Kommissionens vurdering og de tilhørende landespecifikke henstillinger, bør man indarbejde verdensmålene på 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling samt de relevante forpligtelser vedrørende menneskerettigheder og grundlæggende rettigheder, der er forankret i EU's charter om grundlæggende rettigheder og i folkeretten om menneskerettigheder. I så henseende kunne det f.eks. angives i landespecifikke henstillinger, hvori forbindelsen består mellem dem og gennemførelsen af specifikke verdensmål og overholdelsen af bestemmelserne i EU's charter.

FRA's udtalelse 1.3.

EU's medlemsstater bør inddrage civilsamfundet i alle dettes udformninger og på alle niveauer i gennemførelsen af verdensmålene. I denne henseende kunne de til inspiration overveje Europa-Kommissionens model med en multiinteressentplatform på højt plan om gennemførelsen af verdensmålene. Desuden kunne de overveje at opfordre civilsamfundsorganisationer til aktiv deltagelse i gennemførelsen og overvågningen af verdensmålene samt træffe foranstaltninger til at styrke dem gennem uddannelse og tilskud baseret på en konkret køreplan for gennemførelsen heraf.

FRA's udtalelse 1.5.

EU-medlemsstaterne bør sikre nationale menneskerettighedsinstitutioners, ligestillingsorganers og ombudsmandsinstitutioners aktive og meningsfyldte deltagelse i overvågningsudvalgene vedrørende EU-finansierede programmer og overvågnings- og koordineringsmekanismer vedrørende gennemførelsen af verdensmålene. Som FRA gentagne gange har understreget, bør medlemsstaterne til det formål forsyne dem med tilstrækkelige ressourcer og bistand til at udbygge deres kapacitet til at varetage disse opgaver.

FRA's udtalelse 1.4.

EU-lovgiver bør vedtage den nye grundforudsætning vedrørende den effektive anvendelse og gennemførelse af EU's charter om grundlæggende rettigheder som beskrevet i Europa-Kommissionens forslag til forordning om fælles bestemmelser for den næste flerårige finansielle ramme 2021-2027. En sådan styrket form for forhåndsbetingelse ville sikre et ekstra middel til at fremme en rettighedsbaseret gennemførelse af verdensmålene. Som et middel til at fremme yderligere opfyldelse af verdensmålet om fred, retfærdighed og stærke institutioner (nr. 16) bør EU-institutionerne fortsat drøfte og forfølge målet om at beskytte EU's budget i tilfælde af udbredt mangel på overholdelse af retsstatsprincippet i medlemsstaterne.

FRA's udtalelse 1.6.

EU-institutionerne og medlemsstaterne bør overveje at bruge alle tilgængelige statistiske data og anden tilgængelig dokumentation for forskelsbehandling og deraf motiveret vold og chikane samt data om vold mod kvinder til at supplere deres rapportering om relevante verdensmålsindikatorer, herunder data og dokumentation fra FRA. Medlemsstaterne bør indsamle og opdele data, der er relevante for gennemførelsen af verdensmålene, især befolkningsgrupper, der er sårbare og vanskelige at nå, for at sikre, at ingen lades i stikken. I denne henseende bør de undersøge FRA's data for at finde ud af, om disse data kan tilføre og tilvejebringe yderligere detaljer til deres nationale rapportering og overvågning. Endvidere bør medlemsstaterne fremme samarbejdet mellem nationale statistiske myndigheder og nationale menneskerettighedsinstitutioner, ligestillingsorganer og ombudsmandsinstitutioner. Medlemsstaterne bør overveje at benytte FRA's ekspertbistand og vejledning på dette område.

2 EU's charter om grundlæggende rettigheder og medlemsstaternes anvendelse heraf

I 2018 var Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder på niende år i kraft som EU's juridisk bindende rettighedserklæring. Det supplerer nationale forfatninger og internationale menneskerettighedsinstrumenter, navnlig den europæiske menneskerettighedskonvention (EMRK). Som i tidligere år var chartrets rolle og anvendelse på nationalt plan fortsat tvetydigt. Chartret blev brugt ved nationale domstole. Om end mange henvisninger til chartret var overfladiske, ses det af mange retsafgørelser, at chartret kan tilføre merværdi og gøre en forskel. Chartret blev også brugt i konsekvensanalyser og kontrolprocedurer vedrørende lovgivning i en række medlemsstater. Det skete dog langt fra systematisk og synes at være undtagelsen snarere end reglen. Desuden var der tilsyneladende fortsat meget langt imellem statslige politikker til fremme af anvendelsen af chartret, selv om dets artikel 51 pålægger staten aktivt at »fremme« anvendelsen af bestemmelserne heri. Chartrets tiårsdag i 2019 giver anledning til at sætte mere politisk skub i udnyttelsen af chartrets potentiale.

EU's charter om grundlæggende rettigheder trådte i kraft for kun ni år siden. EU's medlemsstater har pligt til både at respektere chartrets rettigheder og »fremme anvendelsen heraf i overensstemmelse med deres respektive kompetencer« (chartrets artikel 51). Imidlertid tyder tilgængelig dokumentation og FRA's høringer på, at der mangler nationale politikker, som fremmer bevidstheden om og gennemførelsen af chartret. Jurister – herunder i nationale forvaltninger, retsvæsenet og nationale parlamenter – spiller en central rolle for gennemførelsen af chartret. Selv om retsvæsenet anvender chartret, forekommer det mindre velkendt i andre grene af forvaltningen. På baggrund af dokumentation indsamlet i denne rapport og i overensstemmelse med sin udtalelse nr. 4/2018 »Challenges and opportunities for the implementation of the Charter of Fundamental Rights« afgiver FRA nedenstående udtalelser.

FRA's udtalelse 2.1.

EU-medlemsstaterne bør iværksætte initiativer og politikker rettet mod at fremme bevidstheden om og gennemførelsen af chartret på nationalt plan, således at chartret kan få væsentlig betydning, uanset hvor det anvendes. Sådanne initiativer og politikker bør være evidensbaserede, ideelt set ved at de baseres på regelmæssige vurderinger af brugen af og bevidstheden om chartret på det nationale område.

Mere specifikt bør medlemsstaterne sikre, at målrettede og behovsbaserede uddannelsesmoduler om chartret og dets anvendelse jævnligt tilbydes nationale dommere og andre af retsvæsenets aktører på en måde, der opfylder deres efterspørgsel og garanterer deres accept.

FRA's udtalelse 2.2.

EU's medlemsstater bør søge at registrere chartrets aktuelle anvendelse i national retspraksis og i lovgivningsmæssige procedurer med henblik på at finde mangler og opspore konkrete behov for bedre gennemførelse af chartret på nationalt plan. F.eks. bør EU-medlemsstaterne med tanke på chartret gennemgå deres nationale procedureregler for kontrol af lovgivningen og konsekvensanalyser af lovforslag. Sådanne procedurer bør udtrykkeligt henvise til chartret i lighed med henvisningerne til nationale menneskerettighedsinstrumenter for at minimere risikoen for, at chartret overses.

3 Ligebehandling og ikkeforskelsbehandling

I 2018 var der tale om både fremskridt og mangel på samme for EU's retlige og politiske instrumenter til fremme af ligebehandling og ikkeforskelsbehandling. Selv om Det Europæiske Råd efter ti års forhandlinger stadig ikke havde vedtaget forslaget om et ligebehandlingsdirektiv, foreslog Europa-Kommissionen finansielle EU-instrumenter i forbindelse med EU's nye flerårige finansielle ramme, som støtter politikker til bekæmpelse af forskelsbehandling på EU-plan og nationalt plan. Kommissionen udstedte også en henstilling om standarder for ligestillingsorganer og gav nyttig vejledning i styrkelse af beskyttelsen mod forskelsbehandling. EU fortsatte samarbejdet med medlemsstaterne for at støtte deres indsats for at fremme ligebehandling af lesbiske, bøsser, biseksuelle, transpersoner og interseksuelle (LGBTI-personer), og flere medlemsstater indførte love og traf politiske foranstaltninger til formålet. Forbud mod religiøs beklædning og symboler udløste fortsat uoverensstemmelser. Imens traf EU og medlemsstaterne forskelligartede foranstaltninger til at styrke indsamling og udnyttelse af ligebehandlingsdata, og en række undersøgelser offentliggjort i 2018 gav input til dokumentation om omfanget af og de forskellige former for forskelsbehandling, som folk oplever i EU.

Den nuværende EU-retlige ramme yder omfattende beskyttelse mod forskelsbehandling på grund af køn og race eller etnisk oprindelse på centrale områder af tilværelsen. Den tilbyder imidlertid i øjeblikket kun beskyttelse mod forskelsbehandling på grund af religion eller tro, handicap, alder og seksuel orientering på området for beskæftigelse og erhverv. Ved udgangen af 2018 havde Det Europæiske Råd efter ti års forhandlinger endnu ikke vedtaget ligebehandlingsdirektivet, som ville udvide denne beskyttelse til områderne uddannelse, socialsikring og adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, herunder bolig. Dette betyder, at EU-retten beskytter en person, som udsættes for forskelsbehandling på f.eks. boligområdet, hvis forskelsbehandlingen sker på grund af race eller etnisk oprindelse, men ikke, hvis den sker på grund af seksuel orientering eller andet. Dette medfører et kunstigt hierarki af grunde inden for EU, hvor nogle er bedre beskyttet end andre.

I artikel 21 i chartret om grundlæggende rettigheder forbydes forskelsbehandling på grund af køn, race, farve, etnisk eller social oprindelse, genetiske anlæg, sprog, religion eller tro, politiske eller andre anskuelser, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel, handicap, alder eller seksuel orientering. I henhold til artikel 19 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde kan Rådet, der træffer afgørelse med enstemmighed efter en særlig lovgivningsprocedure og efter

Europa-Parlamentets godkendelse, træffe hensigtsmæssige foranstaltninger til at bekæmpe forskelsbehandling på grund af køn, race eller etnisk oprindelse, religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

FRA's udtalelse 3.1.

I lyset af den overvældende dokumentation for forskelsbehandling af forskellige grunde på områder som uddannelse, socialsikring og adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, herunder bolig, bør EU-lovgiver øge indsatsen for at vedtage ligebehandlingsdirektivet. Dette ville sikre, at EU-retten yder omfattende beskyttelse mod forskelsbehandling på centrale livsområder, herunder på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering.

Forskelsbehandling og uligheder af forskellige grunde er fortsat en realitet i hverdagen i hele EU, hvilket bekræftes af resultaterne af FRA's undersøgelser og forskellige nationale undersøgelser, der udkom i 2018. Disse resultater viser også konsekvent, at mennesker, der oplever forskelsbehandling, sjældent indberetter det. Den hyppigste årsag til ikke at indberette det er, at personen ikke tror, det vil ændre noget.

I lyset af denne dokumentation kan det bemærkes, at både direktivet om racelighed og direktivet om beskæftigelseslighed ifølge bestemmelserne heri om positive foranstaltninger kræver, at ligebehandlingsprincippet for at sikre fuldstændig lighed i praksis ikke hindrer nogen medlemsstat i at opretholde eller vedtage specifikke foranstaltninger til at forebygge eller kompensere for ulemper knyttet til nogen af de beskyttede grunde.

Direktivet om racelighed og direktiverne om ligestilling mellem kønnene indeholder bestemmelser om nedsættelse af organer til fremme af ligebehandling. De har til opgave at yde bistand til ofre for forskelsbehandling, forske i forskelsbehandling og udstede anbefalinger til, hvordan man imødegår forskelsbehandling. Alle EU-medlemsstater har oprettet sådanne ligestillingsorganer. I flere landerapporter for 2018 til Den Europæiske Kommission mod Racisme og Intolerance (ECRI) og Racediskriminationskomitéen (CERD) blev der imidlertid udtrykt bekymring over, om de overvågede ligestillingsorganers menneskelige, tekniske og finansielle ressourcer var effektive, uafhængige og tilstrækkelige.

Europa-Kommissionens henstilling om standarder for ligestillingsorganer og ECRI's reviderede generelle henstilling nr. 2 giver omfattende vejledning i, hvordan ligestillingsorganernes mandater, strukturer og midler kan styrkes for at øge deres effektivitet.

FRA's udtalelse 3.2.

EU-medlemsstaterne bør sikre, at ligestillingsorganerne effektivt og uafhængigt kan varetage de opgaver, de har fået tildelt ifølge EU's lovgivning om bekæmpelse af forskelsbehandling. Dette indebærer, at de sikrer sig, at ligestillingsorganerne tildeles tilstrækkelige menneskelige, finansielle og tekniske ressourcer. I denne forbindelse bør medlemsstaterne tage behørigt hensyn til Europa-Kommissionens henstilling om standarder for ligestillingsorganer samt ECRI's reviderede generelle henstilling nr. 2.

FRA's udtalelse 3.3.

I overensstemmelse med princippet om ligebehandling og EU's ligestillingsdirektiver bør EU-medlemsstaterne overveje at indføre foranstaltninger til at forebygge eller kompensere for ulemper knyttet til enhver af de beskyttede grunde. Sådanne ulemper kunne identificeres ved at analysere data om erfaringer med forskelsbehandling på centrale områder af tilværelsen, som bør indsamles systematisk i EU.

Europa-Kommissionen fremlagde sin anden årsberetning om listen over tiltag til fremme af ligebehandling af LGBTI-personer og bekræftede sin vilje til at gennemføre listen. Gennem en række grupper på højt plan og arbejdsgrupper støtter Kommissionen medlemsstaterne i deres indsats for at fremme LGBTI-ligestilling.

Europa-Parlamentet opfordrede Kommissionen til at gøre en indsats for at sikre, at LGBTI-personer og deres familier kan udøve deres rettigheder til fri bevægelighed og få klar og tilgængelig information om anerkendelsen af grænseoverskridende rettigheder for LGBTI-personer og deres familier i EU.

En række medlemsstater traf også foranstaltninger til at fremme LGBTI-ligestilling og indførte relevante lovændringer og politiske foranstaltninger i årets løb. Heri indgik status for familier, hvor forældrene er af samme køn, forenkede procedurer for kønsskifte på basis af eget valg og stop for unødvendige kirurgiske indgreb på interseksuelle børn. I flere medlemsstater banede domstolene vejen for udvikling af loven eller sikrede korrekt håndhævelse heraf.

FRA's udtalelse 3.4.

EU-medlemsstaterne opfordres til fortsat at vedtage og gennemføre specifikke foranstaltninger, som har til formål at sikre, at lesbiske, bøsere, biseksuelle, transpersoner og interseksuelle (LGBTI-personer) fuldt ud kan udøve deres grundlæggende rettigheder i henhold til EU-retten og national lov. Medlemsstaterne opfordres i denne forbindelse til at bruge Kommissionens liste over tiltag til fremme af ligebehandling af LGBTI-personer som udgangspunkt for deres indsats.

Som i tidligere år prægede begrænsninger for brugen af religiøs beklædning og religiøse symboler på arbejdspladser og i offentligheden fortsat også debatten i EU i 2018. Selv om næsten alle EU's medlemsstater begrundede sådanne love med hensigten om at bevare neutraliteten eller som en måde at lette samspillet og sameksistensen i samfundet på, er det fortsat svært at finde balancen mellem religionsfrihed eller trosfrihed og andre legitime mål, som forfølges i et demokratisk samfund. Disse restriktioner påvirker især muslimske kvinder. Håndhævelse af sådanne love er særligt udfordrende på områder, hvor der ikke er klart definerede grænser mellem den offentlige og den private sfære, og måden, hvorpå domstolene behandler sager om forskelsbehandling i denne forbindelse, varierer på tværs af EU.

Artikel 10 i chartret om grundlæggende rettigheder garanterer enhver ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed. Denne ret omfatter frihed til at skifte religion eller tro samt frihed til enten alene eller sammen med andre at udøve sin religion eller tro gennem gudstjeneste, undervisning, andagt og overholdelse af religiøse skikke. Artikel 21 i EU's charter om grundlæggende rettigheder forbyder forskelsbehandling på grund af religion eller tro.

FRA's udtalelse 3.5.

EU-medlemsstaterne bør sikre, at enhver lovfæstet begrænsning af symboler og beklædningsgenstande forbundet med religion er i fuld overensstemmelse med folkeretten om menneskerettigheder, herunder relevant retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Ethvert lovgivningsforslag eller administrativt forslag, som kan begrænse en persons frihed til at give udtryk for sin religion eller tro, bør baseres på hensynet til de grundlæggende rettigheder og fuldt ud respektere principperne om legalitet, nødvendighed og proportionalitet.

Ligebehandlingsdata forstået som enhver oplysning, der kan bruges til at beskrive og analysere status for ligebehandling, er absolut nødvendige som input til evidensbaserede politikker for bekæmpelse af forskelsbehandling, overvågning af tendenser og vurdering af gennemførelsen af lovgivningen mod forskelsbehandling. Endvidere skal EU's medlemsstater ifølge direktivet om racialighed og direktivet om beskæftigelseslighed hvert femte år fremsende alle de oplysninger, som er nødvendige for, at Kommissionen kan udarbejde en rapport til Europa-Parlamentet og Rådet om anvendelsen af disse direktiver. Den næste frist for indsendelse af oplysninger er i 2020.

Undergruppen om ligebehandlingsdata (Subgroup on Equality Data), som blev nedsat under EU's gruppe på højt plan om ikkeforskelsbehandling, ligebehandling og mangfoldighed (High Level Group on Non-Discrimination, Equality and Diversity), fandt en række fælles udfordringer, som påvirker tilgængelighed og kvalitet af ligebehandlingsdata i medlemsstaterne. Disse udfordringer omfatter fraværet af en koordineret tilgang til indsamling og udnyttelse af ligebehandlingsdata, ufuldstændig identificering af befolkningsgrupper, der er i risiko for forskelsbehandling på grund af overdreven afhængighed af substitutter, samt utilstrækkelige høringer blandt relevante interesserede parter om udformning og gennemførelse af dataindsamling. De 11 retningslinjer for bedre indsamling og udnyttelse af ligebehandlingsdata, som er udarbejdet af undergruppen, giver konkret vejledning i håndtering af disse udfordringer på nationalt plan. Selv om retningslinjerne er møntet på medlemsstaterne, kunne de ved analogi også anvendes inden for EU's institutioner og organer til at styrke overvågningen af mangfoldighed.

FRA's udtalelse 3.6.

EU's medlemsstater bør vedtage en koordineret tilgang til indsamling af ligebehandlingsdata og sikre pålidelige, gyldige og sammenlignelige ligebehandlingsdata, der er opdelt efter beskyttede karakteristika, baseret på selvidentificering og i overensstemmelse med de principper og garantier, der er fastlagt i henhold til den generelle forordning om databeskyttelse. I den forbindelse bør medlemsstaterne tage behørigt hensyn til retningslinjerne for bedre indsamling og udnyttelse af ligebehandlingsdata, som er vedtaget af EU's gruppe på højt plan om ikkeforskelsbehandling, ligebehandling og mangfoldighed. EU's institutioner og organer bør som næste skridt overveje at anvende disse retningslinjer inden for deres egne rammer.

4 Racisme, fremmedhad og intolerance i forbindelse hermed

Atten år efter vedtagelsen af direktivet om racelighed og ti år efter vedtagelsen af rammeafgørelsen om racisme og fremmedhad er personer med minoritetsbaggrund og migranter fortsat udsat for udbredt chikane, strukturel forskelsbehandling, indgroede fordomme og diskriminerende etnisk profilering i hele EU, som resultaterne af FRA's undersøgelser og rapporter fra 2018 om menneskerettighedsorganer viser. En række medlemsstater mangler fortsat at gennemføre rammeafgørelsen om racisme og fremmedhad i national lovgivning helt og korrekt. I 2018 havde kun 15 medlemsstater indført handlingsplaner og strategier til bekæmpelse af racisme og forskelsbehandling på grund af etnisk oprindelse.

I henhold til artikel 4, litra a), i racediskriminationskonventionen er deltagerstaterne forpligtet til at erklære, at tilskyndelse til racediskrimination samt alle voldshandlinger imod enhver race eller persongruppe kriminaliseres. I artikel 1 i rammeafgørelsen om bekæmpelse af racisme og fremmedhad opridses de foranstaltninger, som medlemsstaterne skal træffe for at straffe visse former for forsætlig racistisk og fremmedfjendsk adfærd. Artikel 4 kræver yderligere, at racistiske og fremmedfjendske motiver anses for skærpende omstændigheder eller alternativt tages i betragtning af domstolene ved strafudmålingen. Direktivet om ofres rettigheder kræver, at ofre for hadforbrydelser får en individuel vurdering for at identificere den specifikke støtte og beskyttelse, de har brug for (artikel 22). Gennemførelsen af EU-retten indebærer, at det sikres, at politiet identificerer ofre for hadforbrydelser og registrerer det racistiske motiv ved optagelsen af rapport.

I 2018 var FRA's undersøgelsesdata fortsat den primære kilde til forståelse af prævalensen og formerne for offergørelse med racistisk motiv i mange EU-medlemsstater og på tværs af EU. Racistisk motiveret chikane og vold er almindelige foreteelser i EU, som forbliver usynlige i officielle statistikker, og medlemsstaterne mangler værktøjer til og færdigheder i at registrere hadforbrydelser korrekt og systematisk. Dette er konstateret i FRA's undersøgelser fra 2018 af offergørelse af personer af afrikansk oprindelse og jødisk oprindelse.

FRA's udtalelse 4.1.

EU-medlemsstaterne bør sikre, at alle tilfælde af påståede hadforbrydelser, herunder ulovlige tilfælde af hadefuld tale, registreres, efterforskes og retsforfølges effektivt. Dette skal ske i overensstemmelse med de gældende nationale bestemmelser, EU-retten, europæisk ret og folkeretten om menneskerettigheder.

EU-medlemsstaterne bør desuden forstærke bestræbelserne på hvert år systematisk at registrere, indsamle og offentliggøre data om hadforbrydelser med henblik på at udvikle effektive, evidensbaserede, retlige og politiske reaktioner på dette fænomen. Alle data bør indsamles i overensstemmelse med de nationale retlige rammer og EU's databeskyttelseslovgivning.

Artikel 10 i direktivet om racelighed understreger betydningen af informationsformidling for at sikre, at de berørte personer kender deres ret til ligebehandling. Endvidere fastlægges i direktivets artikel 13 en pligt til at udpege nationale organer, der skal fremme ligebehandling, og som får til opgave at yde bistand til ofre for forskelsbehandling, udføre forskning i forskelsbehandling og udstede anbefalinger til måder at bekæmpe forskelsbehandling på. Imidlertid synes etniske mindretal at have et meget begrænset kendskab til ligestillingsorganerne, og FRA's dokumentation viser, at tilfælde af forskelsbehandling i vidt omfang ikke indberettes.

FRA's udtalelse 4.2.

EU's medlemsstater bør sikre, at ligestillingsorganerne kan varetage de opgaver, som de tildeles i henhold til direktivet om racelighed, ved at støtte dem i at øge offentlighedens bevidsthed om deres eksistens, om de gældende regler om forbud mod forskelsbehandling og om klageadgang. Dette kan styrke ligestillingsorganernes rolle i arbejdet med at befordre ofrenes indberetning af forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse.

I 2018 havde kun 15 EU-medlemsstater indført særlige nationale handlingsplaner til bekæmpelse af racediskrimination, racisme og fremmedhad. De Forenede Nationers Durbanerklæring og handlingsprogram, der er resultatet af verdenskonferencen mod racisme, racediskrimination, fremmedhad og hermed beslægtet intolerance, understreger staternes primære ansvar for bekæmpelsen af racisme, racediskrimination, fremmedhad og intolerance i forbindelse hermed. EU's gruppe på højt plan om racisme, fremmedhad og andre former for intolerance giver medlemsstaterne et forum for udveksling af praksis med henblik på at sikre vellykket gennemførelse af sådanne handlingsplaner.

FRA's udtalelse 4.3.

EU-medlemsstaterne bør udarbejde specifikke nationale handlingsplaner til bekæmpelse af racisme, racediskrimination, fremmedhad og relateret intolerance. I den forbindelse kunne EU-medlemsstaterne følge den praktiske vejledning fra FN's Menneskerettighedskontor om, hvordan sådanne specifikke planer skal udarbejdes. I overensstemmelse med denne vejledning bør sådanne handlingsplaner fastsætte

mål og foranstaltninger, udpege de ansvarlige statslige organer, fastsætte måldatoer, omfatte resultatindikatorer og sørge for overvågnings- og evalueringsmekanismer. Gennemførelsen af sådanne planer vil give EU-medlemsstaterne et effektivt middel til at sikre, at de opfylder forpligtelserne i henhold til direktivet om racelighed og rammeafgørelsen om bekæmpelse af racisme og fremmedhad.

De etniske mindretal udsættes fortsat for politiets diskriminerende etniske profilering, som resultaterne af EU-MIDIS II og undersøgelser i en række medlemsstater viser. En sådan profilering kan undergrave disse gruppers tillid til de retshåndhævende myndigheder. Denne praksis er i strid med principperne i den internationale konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination (ICERD) og andre internationale standarder, bl.a. den europæiske menneskerettighedskonvention (ECHR), Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis, EU's charter om grundlæggende rettigheder og direktivet om racelighed.

FRA's udtalelse 4.4.

EU's medlemsstater bør udvikle specifik, praktisk og brugsklar vejledning til politiet, så betjentene ikke udøver diskriminerende etnisk profilering under varetagelsen af deres opgaver. Som nævnt i FRA's vejledning i forebyggelse af ulovlig profilering bør en sådan vejledning udstedes af de retshåndhævende myndigheder eller indgå i standardprocedurer for politiets arbejde eller i adfærdskodekser for politibetjente. Medlemsstaterne bør systematisk kommunikere denne vejledning til det retshåndhævende frontlinjepersonale.

5 Integration af romaer

Romaer udsættes stadig for forskelsbehandling på grund af deres etnicitet med hensyn til adgang til beskæftigelse, uddannelse, sundhed og boliger. Der indløb fortsat i 2018 rapporter om forskelsbehandling og hadforbrydelser, hvilket bekræfter, at modvilje mod sigøjnere («anti-Gypsyism») stadig er en betydelig hindring for integration af romaer. Der er ikke sket de store ændringer i romaernes sociale og økonomiske situation i EU, viser FRA's data. Dette underminerer EU's og medlemsstaternes indsats for at nå verdensmålene, navnlig mål nr. 10 om at nedbringe ulighed inden for de enkelte lande og nærmere bestemt delmål nr. 10.3 om at sikre lige muligheder og reducere samfundsforårsagede uligheder. Eurostats overvågningsrapport for 2018 om fremskridt med verdensmålene i EU indeholder ingen henvisning til resultaterne af romaintegration eller til relevante data, som FRA har tilvejebragt, selv om det er særdeles relevant at overvåge en række mål specifikt for romaernes vedkommende (især mål nr. 1, 4, 6 og 8). En sådan overvågning ville have udtrykkelig politisk relevans, idet der siden 2011 har eksisteret en EU-ramme for de nationale strategier for romaernes integration og den tilhørende henstilling fra Rådet fra 2013.

Der træffes endnu ikke systematisk konkrete foranstaltninger til imødegåelse af modvilje mod sigøjnere og udbredt forskelsbehandling af romaer i EU, og det prioriteres heller ikke særlig højt i de nationale romaintegrationsstrategier og tilhørende politikker på europæisk, nationalt, regionalt og lokalt plan. Der er kun få nationale romaintegrationsstrategier, som udtrykkeligt prioriterer forskelsbehandling. Mange medlemsstaters nationale romaintegrationsstrategier henviser slet ikke udtrykkeligt til »anti-Gypsyism«. Det er nødvendigt at skærpe indsatsen til bekæmpelse af forskelsbehandling og anti-Gypsyism mere konkret og konsekvent, hvis man vil styrke processen med social integration og opnå bedre integrationsresultater.

FRA's udtalelse 5.1.

EU-medlemsstaterne bør revidere deres nationale romaintegrationsstrategier og anerkende anti-Gypsyism som en form for racisme, som kan føre til strukturelle former for forskelsbehandling. I de nationale romaintegrationsstrategier bør det specificeres, hvilke af de generelle foranstaltninger deri til bekæmpelse af forskelsbehandling der udtrykkeligt er rettet mod anti-Gypsyism, og hvordan. De specifikke foranstaltninger bør gælde både romaer – f.eks. gennem bevidstgørelseskampagner om rettigheder og befordring af klageadgang – og offentligheden – f.eks. gennem oplysningskampagner om historisk forskelsbehandling, segregering og forfølgelse af romaer.

Meget få romaer, der oplever chikane og hadmotiveret vold, indberetter ifølge FRA's data disse hændelser til en organisation, herunder politiet. I 2018 var der et uændret lavt niveau af foranstaltninger til håndhævelse af EU-retten om forbud mod forskelsbehandling vedrørende romaer. Der er store udfordringer med forbedring og håndhævelse af love, der forbyder forskelsbehandling af romaer. Øverst på listen står manglende tillid til institutionerne blandt romaer og en ringe forståelse hos institutionerne for de udfordringer, romaerne møder. Manglen på regelmæssig overvågning af forskelsbehandling og indberetning af hadforbrydelser på nationalt plan er stadig et problem, idet omfanget af anti-Gypsyism og forskelsbehandling er vanskeligt at indkredse uden data eller dokumentation. Der kunne kun findes få eksempler i EU's medlemsstater på indberetning af hændelser og indsamling af data om anti-Gypsyism.

FRA's udtalelse 5.2.

For at afhjælpe den begrænsede indberetning af forskelsbehandling og anti-Gypsyism til myndighederne bør EU-medlemsstaterne sikre, at de retshåndhævende myndigheder samarbejder med ligestillingsorganerne samt ombudsmandsinstitutionerne og de nationale menneskerettighedsinstitutioner. Dette ville bidrage til udformningen af tiltag til fremme af et miljø, hvor romaer i lighed med alle andre føler sig trygge nok til at indberette tilfælde af diskriminerende behandling, herunder diskriminerende etnisk profilering, i forvisning om, at de kompetente myndigheder vil tage deres klager

alvorligt og følge op på dem. Sådanne tiltag omfatter f.eks. procedurer for tredjepartsindberetning, som forbinder civilsamfundsorganisationer med de retshåndhævende myndigheder for at lette indberetningen af hadforbrydelser og forskelsbehandling.

I 2018 fortsatte EU-institutionerne og romacivilsamfundet med at understrege betydningen af romaernes meningsfulde deltagelse, især på lokalt plan, for en mere effektiv gennemførelse af inklusionspolitikkerne og opnåelsen af bæredygtige resultater som krævet ifølge den globale 2030-dagsorden. Europa-Kommissionen understregede i sin »Vurdering af EU-rammen for de nationale strategier for romaernes integration frem til 2020«, at lokalsamfundets engagement har stor betydning, og også, at romaernes deltagelse kan bidrage til en relevant prioritering af midlerne. Det er vigtigt at nævne, at resultaterne af vurderingen stemmer overens med FRA's forskning på lokalt plan, og dette belyser, hvordan samspillet og engagementet i lokalsamfundet kan være et redskab til at befordre mere positive relationer i lokalsamfundet, reducere eventuelle spændinger mellem romaer

og andre og i sidste ende bekæmpe anti-Gypsyism ved at bidrage til at nedbryde stereotyper og fjerne diskriminerende adfærd. Et sådant lokalsamfunds-baseret engagement har potentiale til at øge effektiviseringen af de europæiske struktur- og investeringsfonde ved at afspejle lokalsamfundenes prioriteringer og gøre processen med gennemførelsen heraf reelt inkluderende.

FRA's udtalelse 5.3.

EU-medlemsstaterne bør revidere deres nationale romaintegrationsstrategier eller integrerede sæt af politiske foranstaltninger til fremme af en deltagelsesbaseret tilgang til udformning, gennemførelse og overvågning af tiltagene til romaintegration, især på lokalt plan, og støtte lokalsamfundsdrevne bestræbelser. De europæiske struktur- og investeringsfonde bør anvendes til at fremme og lette romaernes deltagelse og integrationsprojekter styret af lokalsamfundet. Fremtidige partnerskabsaftaler vedrørende den nye generation af EU-midler bør udtrykkeligt omfatte romaernes deltagelse i udformning, gennemførelse og overvågning af relevante investeringer i integration af romaer på lokalt plan.

6 Asyl, visum, migration, grænser og integration

Mens antallet af fordrevne på verdensplan stadig lå højt, fortsatte faldet i tilstrømningen til Den Europæiske Union (EU). Forsøgene på at krydse Middelhavet skete stadig med livet som indsats og med dødelig udgang for anslåede 2 299 personer i 2018. Der blev fortsat fremsat påstande om refolement og politiets dårlige behandling af migranter og flygtninge. I juni krævede EU's ledelseskredse en omfattende strategi for migration med et stærkt fokus på imødegåelse af irregulær migration, herunder ulovlige rejser inden for EU. Der blev både indført og videreudviklet forskellige store IT-systemer, de fleste til bl.a. behandling af biometriske data. I mellemtiden skete der fremskridt med integrationen af de flygtninge, der ankom i 2015-2016, trods diverse forhindringer.

Artikel 18 og 19 i EU's charter om grundlæggende rettigheder garanterer retten til asyl og forbyder *refoulement*. Artikel 6 fastsætter retten til frihed og sikkerhed. I henhold til den internationale havret skal personer, der reddes til søs, bringes til et sikkert sted. »Sikkert« betyder også i sikkerhed for forfølgelse eller anden alvorlig overlast. I 2018 medførte uenigheden blandt EU's medlemsstater om, hvor redningsskibene skulle lægge til, en række situationer, hvor migranter måtte vente i dage eller uger på at komme i land. Visse medlemsstater oprettede fortsat grænsestationer, hvor asylansøgere blev tilbageholdt, mens myndighederne behandler deres asylansøgninger. I mellemtiden steg antallet af indberetninger af tilsidesættelse af princippet om *nonrefoulement* og af rapporter om politivold ved grænserne.

FRA's udtalelse 6.1.

EU og medlemsstaterne bør samarbejde med relevante internationale organisationer og tredjelande for at tilvejebringe sikker, hurtig og forudsigelig ilandsætning af migranter og flygtninge, der er blevet reddet til søs, i overensstemmelse med princippet om nonrefoulement. Ethvert sagsbehandlingssted i EU skal til fulde overholde retten til frihed og sikkerhed som fastsat i chartrets artikel 6 og stille tilstrækkelige garantier for retfærdige asyl- og tilbagesendelsesprocedurer. EU-medlemsstaterne bør skærpe de forebyggende foranstaltninger mod retshåndhævende myndigheders krænkende adfærd og effektivt undersøge alle troværdige påstande om refolement og vold udøvet af retshåndhævende myndigheder ved grænserne.

I sin tidligere rapport om grundlæggende rettigheder udtrykte FRA alvorlig bekymring over intimidering af medarbejdere og frivillige hos humanitære organisationer, som støtter irregulære migranter. Ud over andre aktører udtalte en række nationale menneskerettighedsinstitutioner sig imod denne praksis og påpegede dens negative virkning for NGO'ernes arbejde. Denne tendens fortsatte i 2018 og var rettet mod redningsfartøjer udsendt af civilsamfundet i Middelhavet og mod frivillige og NGO'er i EU.

FRA's udtalelse 6.2.

EU's medlemsstater bør undgå foranstaltninger, som direkte eller indirekte afskrækker ydelsen af humanitær støtte til nødstedte migranter og flygtninge, og bør følge op på relevante henstillinger udstedt af nationale menneskerettighedsinstitutioner. Endvidere bør EU-medlemsstaterne fjerne restriktioner for civilsamfundsorganisationer, som udsender redningsfartøjer i Middelhavet.

EU planlægger at gemme personoplysninger i hele EU – herunder biometriske data – på alle udlændinge i visuminformationssystemet. Heri indgår data om indehavere af opholdstilladelser på lang sigt. Deres data opbevares i øjeblikket nationalt af de medlemsstater, hvor de bor. Opbevaring i et EU-system af personoplysninger på tredjelandstatsborgere, som har stærke bånd til EU, svarer til at behandle dem som tredjelandstatsborgere, som kun indrejser midlertidigt i EU, f.eks. turister, studerende og forretningsfolk. Dette strider mod tanken om et inkluderende samfund, der beforder ægte integration af tredjelandstatsborgere med

bopæl i EU. Mange indehavere af opholdstilladelse har deres tilværelse i EU, hvor de bor permanent.

FRA's udtalelse 6.3.

EU bør på EU-plan i visuminformationssystemet undgå behandling af personoplysninger om indehavere af opholdstilladelse, hvis tilværelse foregår i EU. Deres data bør behandles i nationale systemer på samme måde som EU-borgeres.

Omtrent syv ud af ti europæere mener, at integrationen af migranter – herunder modtagere af international beskyttelse – er en nødvendig langsigtet investering for både de berørte personer og værtslandet. I perioden 2015-2017 fik over 1,4 millioner mennesker tildelt international beskyttelse i de 28 EU-medlemsstater. Personer, der får international beskyttelse, opnår et sæt rettigheder, der

er fastlagt i FN's konvention fra 1951 om flygtninges retsstilling (1951-konventionen), som er forankret i såvel den primære som den afledte EU-ret. Ifølge FRA's forskning har langvarige procedurer for opnåelse af opholdstilladelse i seks medlemsstater gjort det vanskeligt for flygtninge at få adgang til uddannelse og beskæftigelse, påvirket deres mentale sundhed negativt og kan øge deres sårbarhed over for udnyttelse og kriminalitet. FRA's dokumentation viser også, at flygtninge er i risiko for hjemløshed efter tildeling af international beskyttelse.

FRA's udtalelse 6.4.

EU's medlemsstater bør skærpe indsatsen for at sikre, at personer under international beskyttelse til fulde nyder de rettigheder, de er sikret i 1951-konventionen, i folkeretten om menneskerettigheder og i relevante EU-retlige bestemmelser, for at fremme en vellykket integration af dem i værtssamfundet.

7 Informationssamfund, retten til privatliv og databeskyttelse

I 2018 vakte nyheder om misbrug af personoplysninger i stor stil bekymring og øgede bevidstheden om behovet for sikre garantier for beskyttelse af privatlivets fred og personoplysninger. Dette understregede betydningen af lovgivernes indsats på dette område – f.eks. den generelle forordning om databeskyttelse (GDPR, persondataforordningen), som trådte i kraft i maj – samt whistleblowernes og civilsamfundets rolle. I mellemtiden åbnede Europarådet for undertegnelse af ændringsprotokollen til konvention nr. 108 med henblik på modernisering heraf, mens udbredelsen på verdensplan af konvention nr. 108 fortsatte og nåede op på 53 deltagerstater ved udgangen af 2018. Begge tekster udgør en forstærket retlig ramme for beskyttelse af det enkelte menneskes ret til privatlivets fred og personoplysninger. Sådanne retlige rammer er særlig afgørende, når den rivende teknologiudvikling bringer både økonomiske muligheder og retlige udfordringer med sig. En række medlemsstater meldte sig i kapløbet om kunstig intelligens for at sikre, at erhvervslivet og arbejdsmarkedet er forberedt på fremtidens konkurrencesituation – og til tider er grundlæggende rettigheder sakket agterud i debatterne. Endelig og som i tidligere år har databeskyttelse i forbindelse med retshåndhævelse stået højt på dagsordenen, og Europa-Kommissionen har fremsat forslag til nye regler om grænseoverskridende erhvervelse af elektronisk bevismateriale. Der var imidlertid ingen udvikling på EU-plan med hensyn til datalagring, og der blev ikke fremsat EU-initiativer til overholdelse af de relevante afgørelser fra EU-Domstolen fra 2014 og 2016.

I 2018 ajourførte Europarådet sin retlige ramme for databeskyttelse med vedtagelsen af den moderniserede konvention nr. 108. I mellemtiden fortsatte den globale udbredelse af den oprindelige konvention nr. 108, som 53 lande ved årets udgang var bundet af. I EU trådte persondataforordningen i kraft, medlemsstaterne skulle omsætte retshåndhævelsesdirektivet i national ret, og de reviderede databeskyttelsesregler for EU's institutioner og organer blev vedtaget. Dog er e-databeskyttelsesforordningen stadig ikke vedtaget. Den foreslåede forordning vedrører retten til beskyttelse af privatlivets fred i den elektroniske kommunikationssektor, og for at EU's retlige ramme kan holdes ajour, er det afgørende at justere den ind efter persondataforordningen, især i lyset af den nye teknologiske udvikling.

Selv med flere eksisterende og nyindførte instrumenter er gennemførelsen og håndhævelsen af databeskyttelsesreglerne fortsat en udfordring sammen med bekæmpelsen af offentlige og private institutioners overtrædelser af disse regler. Kvalificerede civilsamfundsorganer er ofte bedre end almindelige borgere til at indlede sager, som udløser databeskyttelsesmyndighedernes skærpede

beføjelser. Men kun få medlemsstater har givet kvalificerede organer beføjelser til at indgive klager uden et udtrykkeligt mandat fra en registreret person.

FRA's udtalelse 7.1.

EU's medlemsstater bør tilskynde kvalificerede civilsamfundsorganisationer til at involvere sig effektivt i håndhævelsen af databeskyttelsesreglerne ved at give dem det nødvendige retsgrundlag, for at sådanne organisationer kan indgive klager over overtrædelser af databeskyttelsesreglerne uafhængigt af et mandat fra en registreret person.

Whistleblowere har afgørende betydning for at sikre, at overtrædelser af regler for databeskyttelse og beskyttelse af privatlivets fred udløser effektive retsmidler, både ved at advare om potentielle overtrædelser og ved at levere vigtig dokumentation under efterforskningen. De bidrager til offentlighedens bevidsthed og afskrækkelse fra alvorlige

og omfattende overtrædelser af retten til privatlivets fred og databeskyttelse, som ellers ville være forblevet uafdækket inden for organisationerne. FRA anbefalede øget beskyttelse af whistleblowere i sin rapport om efterretningstjenesters overvågning. Kun få medlemsstater har i øvrigt specifikke regler for effektiv beskyttelse mod repressalier. I april 2018 foreslog Kommissionen et direktiv om beskyttelse af personer, der indberetter overtrædelser af EU-lovgivningen.

FRA's udtalelse 7.2.

EU-medlemsstaterne bør overveje at tilvejebringe effektiv beskyttelse af whistleblowere og dermed bidrage til erhvervslivets og statens reelle overholdelse af grundlæggende rettigheder til privatlivets fred og databeskyttelse.

Trods EU-Domstolens afgørelse i 2014 om, at datalagringsdirektivet (direktiv 2006/24/EF) var ugyldigt, og trods andre relevante domme på området har EU stadig ikke vedtaget lovgivning om datalagring. Derfor er situationen i medlemsstaterne fortsat forskelligartet, især med hensyn til lovgivningen. Nogle medlemsstater har bestræbt sig på at indrette deres lovgivning efter EU-Domstolens afgørelser. Andre medlemsstater har ikke foretaget nævneværdige ændringer i deres lovgivning. EU-Domstolens dom i sagen *Tele 2/Watson* bekræfter, at national lovgivning, der regulerer lagring af data og adgang hertil med henblik på bekæmpelse af kriminalitet og af hensyn til den offentlige sikkerhed, falder ind under EU-rettens anvendelsesområde og navnlig artikel 15, stk. 1, i det tidligere e-databeskyttelsesdirektiv (2002/58/EF). Denne nationale lovgivning må ikke pålægge en generel og vilkårlig lagring af data og skal omfatte proceduremæssige og materielle garantier med hensyn til adgang til de lagrede data. Hvis medlemsstaterne opretholder nationale love, der er vedtaget for at gennemføre det tidligere datalagringsdirektiv (direktiv 2006/24/EF), eller lovgivning, som ikke

overholder de krav, der er fastlagt i EU-Domstolens praksis, risikerer de at undergrave respekten for EU-borgernes grundlæggende rettigheder og retssikkerheden i hele Unionen.

FRA's udtalelse 7.3.

EU-medlemsstaterne bør tilpasse deres lovgivning om datalagring efter EU-Domstolens afgørelser og undgå generel og vilkårlig lagring af data hos udbydere af telekommunikationstjenester. Den nationale lovgivning bør omfatte kontrol af forholdsmæssigheden samt passende proceduremæssige garantier, sådan at retten til privatliv og beskyttelsen af personoplysninger sikres effektivt.

Den seneste udvikling inden for kunstig intelligens og big data har udløst mange politiske initiativer med fokus på at maksimere de økonomiske fordele ved de nye teknologier. I mange initiativer fra forskellige nationale og internationale organer drøftes etiske aspekter og samtidig sjældnere aspekter af grundlæggende rettigheder og menneskerettigheder med henblik på at vedtage retningslinjer og bløde lovgivningsforanstaltninger. Mange medlemsstater og EU-institutioner er begyndt at udarbejde nationale strategier for kunstig intelligens.

FRA's udtalelse 7.4.

Eftersom kun en rettighedsbaseret tilgang garanterer en høj grad af beskyttelse mod muligt misbrug af ny teknologi og uregelmæssigheder i forbindelse hermed, bør medlemsstaterne lægge afgørende vægt på grundlæggende rettigheder i deres nationale strategier for kunstig intelligens og big data. Sådanne strategier bør omfatte viden, der findes hos eksperter inden for forskellige discipliner som jura, sociologi, statistik og datalogi og hos eksperter i de enkelte emneområder. Etik kan supplere en rettighedsbaseret tilgang, men bør ikke erstatte den.

8 Barnets rettigheder

Hvert fjerde barn i Den Europæiske Union er udsat for fattigdom eller social udstødelse, selv om det går lidt bedre med at nedbringe børnefattigdom. Det er imidlertid ikke alle børn, der får gavn af forbedringen. Børn af forældre, der er født uden for EU eller er udenlandske statsborgere, er oftere fattige. Antallet af mindreårige migranter og asylansøgere indrejst i EU faldt igen i 2018. Ikke desto mindre var modtagelsesforholdene i visse medlemsstater, herunder frihedsberøvelse af immigranter, fortsat et alvorligt problem. I 2018 vedtog FN's Komité for Barnets Rettigheder sin første beslutning om individuelle klager over medlemsstater, primært vedrørende børns situation og behandling i forbindelse med migration. Medlemsstaterne har været langsomme til i deres nationale lovgivning at indarbejde direktiv (EU) 2016/800 om retssikkerhedsgarantier for børn, der er mistænkt eller tiltalt i straffesager, som træder i kraft i juni 2019. Kun få har tilpasset deres lovgivning efter kravene i dette direktiv.

Trods en faldende tendens de seneste fem år er der stadig børnefattigdom i EU. Hvert fjerde barn er udsat for fattigdom eller social udstødelse. Dette vækker bekymring for overholdelsen af artikel 24 i EU's charter om grundlæggende rettigheder, ifølge hvilken børn har »ret til den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for deres trivsel«. I modsætning til den generelle tendens er situationen for børn med migrantbaggrund siden 2016 ifølge Eurostats data blevet forværret, hvilket har øget uligheden mellem migrantbørn og børn i den almindelige befolkning. I mellemtiden er hensynet til børnefattigdom i praksis fraværende under det europæiske semester, navnlig i de landespecifikke henstillinger. Dermed risikerer man, at børnefattigdom ikke tages tilstrækkeligt i betragtning ved tildeling af offentlige midler, herunder fra EU's fonde. Europa-Kommissionens forslag om at lade børn være blandt de potentielle støttemodtagere af aktioner til fremme af social integration i forbindelse med Den Europæiske Socialfond Plus (ESF+) i EU's nye finansieringsperiode 2021-2027 var en positiv udvikling i 2018. Dette positive momentum omfatter også bestræbelserne på at fremme og underbygge Europa-Parlamentets mangeårige forslag til en europæisk børnegarantiordning for børn i sårbare situationer.

Drøftelser om og foranstaltninger til bekæmpelse af børnefattigdom er også relevante for gennemførelsen af verdensmålene for bæredygtig udvikling. Verdensmålene er led i den globale 2030-dagsorden, som danner den politiske ramme om global bæredygtig udvikling og hviler på internationale menneskerettighedsforpligtelser. I denne forbindelse kræver verdensmål nr. 1 en halvering af fattigdommen inden 2030, herunder børnefattigdommen. Langt størstedelen af EU's medlemsstater har

allerede indsendt den første frivillige nationale rapport om gennemførelsen af verdensmålene som led i den årlige evaluering, som foregår i FN's Politiske Forum på Højt Niveau vedrørende Bæredygtig Udvikling. Mange af disse rapporter indeholder imidlertid ingen eller meget begrænsede henvisninger til børnefattigdom.

FRA's udtalelse 8.1.

EU's og medlemsstaternes prioriteringer af midlerne bør afspejle behovet for at nedbringe børnefattigdommen til det niveau, der tilstræbes med verdensmålet om fattigdom (nr. 1), med henblik på at varetage barnets tarv som fastsat i artikel 24 i EU's charter om grundlæggende rettigheder. For at nå dette mål bør EU-institutionerne og medlemsstaterne overveje at tildele tilstrækkelige midler til bekæmpelse af børnefattigdom ved hjælp af alle tilgængelige redskaber, herunder den europæiske børnegarantiordning for børn i sårbare situationer, hvis den oprettes. Desuden bør EU-institutionerne fortsat inddrage børnefattigdomshensyn i alle faser af det europæiske semester, navnlig i landespecifikke henstillinger, især på grund af deres potentielle indvirkning på anvendelsen af EU-midler.

EU's medlemsstater bør i forbindelse med evalueringen af verdensmålene overveje at lade deres frivillige nationale evalueringsrapporter indeholde specifikke henvisninger til nationale politikker og mere omfattende data om børnefattigdom foruden resultater af konsekvensanalyser af relevante politikker.

Antallet af migrantbørn, der rejser ind i Europa, faldt fortsat. Omkring 150 000 børn søgte asyl i 2018 sammenlignet med ca. 200 000 i 2017 og næsten 400 000 i 2016. Direktivet om modtagelsesforhold stiller en række garantier for mindreårige asylansøgere, f.eks. vurdering af børns særlige behov (artikel 22), udnævnelse af en repræsentant for uledsagede mindreårige (artikel 24), særlige forhold i forbindelse med frihedsberøvelse (artikel 11) og adgang til undervisning (artikel 14), erhvervsuddannelse (artikel 16) og beskæftigelse (artikel 15). Det lavere antal børn gjorde det lettere for visse medlemsstater, men ikke alle at tilbyde børn tilstrækkelige modtagefaciliteter. Til tider blev der end ikke sørget for basale fornødenheder som vand og sanitære installationer. Medlemsstaterne fortsatte med at frihedsberøve mindreårige migranter trods de internationale drøftelser om at begrænse frihedsberøvelse af børn til et minimum.

retssikkerhedsgarantier. EU's medlemsstater bør også overveje at yde ubetinget retshjælp til alle børn, herunder gratis advokatbistand under hele sagen, og stille specialiserede advokater til rådighed.

FRA's udtalelse 8.2.

I forbindelse med migration bør EU-medlemsstaterne i overensstemmelse med direktivet om modtagelsesforhold tilbyde børn basal, tilstrækkelig indkvartering, retlig repræsentation, adgang til skolegang og yderligere uddannelse. Medlemsstaterne bør skærpe deres indsats for at udvikle alternativer til frihedsberøvelse.

Mange EU-medlemsstater er stadig i færd med at udarbejde eller godkende nye love eller lovændringer af eksisterende retlige rammer med henblik på at indarbejde direktivet om retssikkerhedsgarantier. Dette direktiv giver retssikkerhedsgarantier for børn, der er mistænkt eller tiltalt i straffesager. Medlemsstaterne skal gennemføre direktivet i national lovgivning senest den 11. juni 2019. I forbindelse med ungdomsstraffesager har børn ret til at blive informeret og hørt på en børnevenlig måde, til retshjælp og til beskyttelse af privatlivets fred, jf. flere artikler i direktivet om retssikkerhedsgarantier. FRA's og Europa-Kommissionens undersøgelser har vist, at den effektive udøvelse af denne ret er kilde til alvorlig bekymring. Der opstår til tider praktiske udfordringer på grund af forskelle mellem medlemsstaterne med hensyn til aldersgrænser, indkomstgrænser med hensyn til ydelse af retshjælp og retsvæsenets aktørers skønsbeføjelser.

FRA's udtalelse 8.3.

I forbindelse med gennemførelsen i national ret af direktivet om retssikkerhedsgarantier for børn, der er mistænkt eller tiltalt i retssager, bør EU's medlemsstater gennemgå aldersgrænser og andre betingelser, som i praksis kan hæmme børns effektive adgang til visse

9 Adgang til domstolsprøvelse, herunder rettigheder for ofre for forbrydelser

Domstolenes uafhængighed er et afgørende element i retsstatsprincippet. Der var fortsat stigende udfordringer med denne uafhængighed, hvilket understreger, at det er nødvendigt med effektiv koordinering af indsatsen på dette område. Dette fik for første gang Europa-Parlamentet til at opfordre Rådet til at træffe afgørelse i henhold til artikel 7, stk. 1, i TEU og Europa-Kommissionen til at fremsætte et forslag til forordning om beskyttelse af EU-budgettet i tilfælde af mangel på overholdelse af retsstatsprincippet. Omtrent to tredjedele af EU's medlemsstater vedtog lovgivning til at styrke anvendelsen af direktivet om ofres rettigheder og skærpede garantierne i forbindelse med deltagelse i straffesager. I anerkendelse af, at Istanbulkonventionen definerer europæiske standarder for beskyttelsen af menneskerettigheder på området for vold mod kvinder og vold i hjemmet, fortsatte EU processen med at ratificere dette instrument.

EU og andre internationale organer stod i 2018 fortsat over for stadig større udfordringer på det nationalretlige område og navnlig vedrørende domstolenes uafhængighed. Et uafhængigt retsvæsen er hjørnesteinen i retsstatsprincippet og retten til adgang til domstolsprøvelse (artikel 19 i TEU og artikel 47 i EU's charter om grundlæggende rettigheder). Trods fortsatte bestræbelser fra EU's og andre internationale aktørers side vakte retsstats-situationen i visse EU-medlemsstater – især med hensyn til domstolenes uafhængighed – stigende bekymring. Dette fik for første gang i EU's historie Europa-Parlamentet til at opfordre Rådet til at træffe afgørelse i henhold til artikel 7, stk. 1, i TEU (om at fastslå en klar fare for, at en medlemsstat groft overtræder de værdier, der henvises til i artikel 2 i TEU) og Europa-Kommissionen til at fremsætte et forslag til forordning om beskyttelse af EU-budgettet i tilfælde af udbredt mangel på overholdelse af retsstatsprincippet. Sådanne mangler omfatter trusler mod domstolenes uafhængighed, vilkårlige eller ulovlige afgørelser truffet af offentlige myndigheder, begrænset adgang til retsmidler og disses begrænsede effektivitet, manglende håndhævelse af domme samt begrænsninger af den effektive efterforskning og retsforfølgning af eller sanktioner for lovovertrædelser.

FRA's udtalelse 9.1.

EU og dens medlemsstater opfordres til yderligere at intensivere indsatsen og samarbejdet om at opretholde og styrke de uafhængige domstole, som er et afgørende element i retsstatsprincippet. Der bør ske en forøgelse af den aktuelle indsats for at udvikle kriterier og

situationsvurderinger til vejledning for EU-medlemsstaterne på en regelmæssig og sammenlignelig måde med henblik på at erkende og afhjælpe eventuelle problemer med retsstatsforholdene. Sådanne regelmæssige vurderinger ville også virke befordrende i forbindelse med den foreslåede EU-forordning om beskyttelse af Unionens budget i tilfælde af generaliserede mangler i medlemsstaterne for så vidt angår retsstatsprincippet. De berørte medlemsstater bør desuden efterleve henstillinger såsom dem, Europa-Kommissionen udsteder som led i proceduren i forbindelse med rammen for styrkelse af retsstatsprincippet og mekanismen for samarbejde og kontrol for at sikre overholdelse af retsstatsprincippet.

I den positive udvikling i 2018 indgik også vedtagelsen i flere EU-medlemsstater af lovgivning om gennemførelse af direktivet om ofres rettigheder (2012/29/EU). Ifølge dokumentation fremlagt på nationalt plan i nogle medlemsstater støder ofre stadig på forhindringer, når de vil anmelde forbrydelser, og deres rettigheder overholdes ikke effektivt på forskellige niveauer, herunder med hensyn til proceduremæssige aspekter. Der skete fremskridt i en række medlemsstater med forebyggelse af yderligere eller sekundær offergørelse. Europa-Parlamentet vedtog den 30. maj 2018 en beslutning om gennemførelsen af direktivet om ofres rettigheder, hvori det kritiserede Kommissionen for ikke at have afleveret sin rapport om direktivets gennemførelse som krævet i direktivets artikel 29.

FRA's udtalelse 9.2.

EU's medlemsstater bør fortsætte indsatsen for en effektiv gennemførelse af ofres rettigheder med henblik på at sikre bevidstgørelse, adgang til relevant støtte og effektive retsmidler til rådighed for alle ofre for kriminalitet.

Den Europæiske Union arbejdede i 2018 på at ratificere og gennemføre Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (Istanbulkonventionen). Endnu tre EU-medlemsstater ratificerede den og bragte dermed det samlede antal medlemsstater i EU, der har ratificeret konventionen, op på 20 ved udgangen af 2018. Med hensyn til fastsættelse af europæiske standarder for beskyttelse af kvinder mod vold er Istanbulkonventionen den vigtigste reference.

I henhold til artikel 36 har deltagerstaterne pligt til at kriminalisere alle seksuelle handlinger uden samtykke og vedtage en tilgang, der fremhæver og styrker den enkeltes ubetingede seksuelle selvbestemmelse. I 2018 traf et antal medlemsstater foranstaltninger til at tilpasse deres lovgivning efter kravene i denne konvention.

FRA's udtalelse 9.3.

Alle EU-medlemsstater, som endnu ikke har gjort det, og Den Europæiske Union selv opfordres til at ratificere Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (Istanbulkonventionen). FRA tilskynder medlemsstaterne til at afhjælpe mangler i den nationale lovgivning vedrørende beskyttelse og overveje at kriminalisere alle seksuelle handlinger uden samtykke som fastsat i Istanbulkonventionens artikel 36.

10 Status for gennemførelsen af FN's handicapkonvention

I 2018, ti år efter at FN's konvention om rettigheder for personer med handicap trådte i kraft, havde alle EU-medlemsstater ratificeret den. På EU-plan var den foreløbige aftale mellem Europa-Parlamentet og Rådet om forslaget til en EU-lov om tilgængelighed en milepæl i indsatsen for at gennemføre handicapkonventionen. Dette viser sammen med tiltag til at indarbejde garantier for handicappedes rettigheder i EU's finansieringsinstrumenter til den flerårige finansielle ramme 2021-2027, hvordan handicapkonventionen påvirker EU-retten og EU-politikken på konkret vis. På nationalt plan var der stadig mangler i både gennemførelsen og overvågningen af handicapkonventionen. Ikke desto mindre var de initiativer, der blevet taget i en række medlemsstater til at inddrage de handicappede og handicaporganisationerne i beslutningsprocesserne, tegn på gradvise fremskridt med at nå et af handicapkonventionens centrale mål.

De europæiske struktur- og investeringsfonde (ESIF) spiller en vigtig rolle og støtter bl.a. medlemsstaternes indsats for at give handicappede mulighed for at føre en selvhjulpent tilværelse. De foreslåede forordninger til finansieringsperioden 2021-2027 omfatter vigtige garantier for grundlæggende rettigheder, navnlig de såkaldte grundforudsætninger og overvågningsudvalgenes styrkede rolle. Civilsamfundet, herunder handicaporganisationer og nationale menneskerettighedsorganer, kan have stor betydning for den effektive overvågning af anvendelsen af midlerne.

FRA's udtalelse 10.1.

EU og dens medlemsstater bør sikre, at handicappedes rettigheder i henhold til handicapkonventionen og EU's charter om grundlæggende rettigheder respekteres fuldt ud for at maksimere de europæiske struktur- og investeringsfondes potentiale til at støtte medlemsstaternes indsats for at give handicappede mulighed for at føre en selvhjulpent tilværelse. I den henseende bør EU-lovgiver vedtage de nye grundforudsætninger vedrørende den effektive anvendelse og gennemførelse af EU's charter om grundlæggende rettigheder og handicapkonventionen som beskrevet i Europa-Kommissionens forslag til forordning om fælles bestemmelser for den næste flerårige finansielle ramme 2021-2027.

For at muliggøre effektiv overvågning af fondene og udbyttet heraf bør EU og medlemsstaterne træffe foranstaltninger til at inddrage handicaporganisationerne og nationale menneskerettighedsorganer i ESIF-

overvågningsudvalgene. Forsyningen af disse organisationer og organer med menneskelige ressourcer og tilstrækkelige midler, herunder øremærkning af EU-midler til formålet, vil effektivisere de foreslåede grundforudsætninger.

EU og mange medlemsstater gjorde en indsats for at inddrage handicappede i lovgivnings- og beslutningsprocessen i overensstemmelse med forpligtelserne i artikel 4, stk. 3, i handicapkonventionen. Personer med handicap bliver dog stadig ofte ikke hørt eller inddraget aktivt, som konventionen kræver. Mangel på formelle strukturer til at sikre systematisk deltagelse og mangel på menneskelig og finansiell kapacitet til at deltage i høringerne kan bidrage til, at handicappede bliver udelukket fra udformning, gennemførelse og overvågning af bestræbelserne for at gennemføre konventionen.

FRA's udtalelse 10.2.

EU-institutionerne og EU-medlemsstaterne bør inddrage handicappede tæt i beslutningsprocesserne, herunder via handicaporganisationerne. Medlemsstaterne og EU's institutioner bør derfor øge inddragelsen af handicaporganisationerne, herunder ved at nedsætte rådgivende organer. Repræsentanter for handicappede bør være fuldgyldige medlemmer af sådanne organer på lige fod med andre og have adgang til de nødvendige ressourcer til meningsfuld deltagelse.

Seks medlemsstater og EU har ikke ratificeret den valgfrie protokol til handicapkonventionen, ifølge hvilken enkeltpersoner kan indbringe klager for handicapkomitéen, og komitéen kan indlede fortlørlige undersøgelser ved modtagelsen af »pålidelige oplysninger, der tyder på alvorlige og systematiske overtrædelser« af konventionen (artikel 6).

FRA's udtalelse 10.3.

EU-medlemsstater, der endnu ikke er part i handicapkonventionens valgfrie protokol, bør overveje at træffe de nødvendige foranstaltninger til at sikre ratificeringen for at opnå fuldstændig ratificering af den valgfrie protokol på EU-plan. EU bør også overveje at tage hurtige skridt til at acceptere den valgfrie protokol.

Kun én medlemsstat havde ved udgangen af 2018 endnu ikke fastlagt en ramme til at fremme, beskytte og overvåge gennemførelsen af konventionen, jf. artikel 33, stk. 2, i handicapkonventionen. Imidlertid undergraves nogle eksisterende rammers

effektivitet af utilstrækkelige ressourcer, manglen på et solidt retsgrundlag og manglende sikring af systematisk deltagelse af handicappede samt manglende uafhængighed i overensstemmelse med Parisprincipperne vedrørende nationale menneskerettighedsinstitutioners funktion.

FRA's udtalelse 10.4.

EU og dens medlemsstater bør overveje at tildele tilstrækkelige og stabile finansielle og menneskelige ressourcer til de overvågningsrammer, der er oprettet i medfør af artikel 33, stk. 2, i handicapkonventionen. Som beskrevet i FRA's udtalelse fra 2016, »Opinion concerning requirements under Article 33 (2) of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities within the EU context«, bør de garantere overvågningsrammernes bæredygtighed og uafhængighed ved at sikre, at de har et solidt retsgrundlag for deres arbejde. I overvågningsrammernes sammensætning og funktion bør der tages hensyn til Parisprincipperne vedrørende nationale menneskerettighedsinstitutioners funktion.

I 2018 skete der både fremgang og tilbagegang med hensyn til beskyttelsen af grundlæggende rettigheder. I FRA's *rapport om grundlæggende rettigheder 2019* beskrives den vigtigste udvikling i EU fra januar til december 2018, og den indeholder FRA's udtalelser på disse områder. Den giver indsigt i de hovedemner, der danner grundlag for debatten om grundlæggende rettigheder i hele EU, herunder både resultater og områder, der fortsat giver anledning til bekymring.

I dette års fokuskapitel undersøges sammenhængen mellem menneskerettigheder og grundlæggende rettigheder og verdensmålene. De resterende kapitler omhandler EU's charter om grundlæggende rettigheder og medlemsstaternes anvendelse heraf, ligebehandling og ikke-forskelsbehandling, racisme, fremmedhad og intolerance i forbindelse hermed, integration af romaer, asyl og migration, informationsamfund, retten til privatliv og databeskyttelse, barnets rettigheder, adgang til domstolsprøvelse og status for gennemførelsen af konventionen om rettigheder for personer med handicap.

Yderligere oplysninger:

FRA's fulde *rapport om grundlæggende rettigheder 2019* findes på: <http://fra.europa.eu/en/publication/2019/fundamental-rights-report-2019>

Se også relaterede FRA-publikationer:

- FRA (2019): *Rapport om grundlæggende rettigheder 2019 – FRA's udtalelser*. Luxembourg, Publikationskontoret, <http://fra.europa.eu/en/publication/2019/fundamental-rights-report-2019-fra-opinions> (tilgængelig på alle EU's 24 officielle sprog).
- FRA (2019): *Gennemførelse af målene for bæredygtig udvikling i EU: et spørgsmål om menneskerettigheder og grundlæggende rettigheder*. Luxembourg, Publikationskontoret, <http://fra.europa.eu/en/publication/2019/fr-2019-focus-sdgs-eu> (findes på engelsk og fransk).

FRA's tidligere rapporter om udfordringer og resultater med hensyn til grundlæggende rettigheder i Den Europæiske Union for et givet år findes her: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports> (findes på engelsk, fransk og tysk).

FRA – DEN EUROPÆISKE UNIONS AGENTUR FOR GRUNDLÆGGENDE
RETTIGHEDER

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wien – Østrig
T +43 158030-0 – F +43 158030-699
fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor, 2019
© Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder, 2019
© Foto (øverst til venstre mod nederst til højre): iStockphoto;
Den Europæiske Union; iStockphoto (nr. 3 og 4);
OSCE (Milan Obradovic); iStockphoto (nr. 6-10)
Print: ISBN 978-92-9474-575-0 ISSN 2467-2394 doi:10.2811/118929
PDF: ISBN 978-92-9474-571-2 ISSN 2467-2629 doi:10.2811/33865

Den Europæiske Unions
Publikationskontor